دیدگاه‌های اساتید و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بوشهر در مورد ویژگی‌های یک استاد خوب

رقیه گشمرد*، نیلوفر معتمدی، حکیمه واحدپرست

چکیده

مقدمه: اساتید ازجمله ارکان اساسی نظام آموزش بوده که باعث پروراندن نیروهای کارآمد در جامعه می‌شوند. هدف از انجام این پژوهش بررسی دیدگاه اساتید و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بوشهر در مورد ویژگی‌های یک استاد خوب و مقایسه نظرات آنها با هم می‌باشد.

روش‌ها: تحقیق حاضر یک مطالعه توصیفی تحلیلی مقطعی بود. جامعه آماری شامل کلیه اعضای هیأت‌علمی تمام وقت دانشگاه (۱۰۰ نفر) و کلیه دانشجویان در حال تحصیل در نیمسال دوم سال تحصیلی۸۸ -۸۷ (۱۲۰۰ نفر) بودند که به صورت سرشماری وارد مطالعه شدند. از تعداد فوق ۷۸ نفر از اساتید و ۱۰۰۰ نفر از دانشجویان پرسشنامه را تکمیل نمودند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه‌ای پیش-ساخته بود. آنالیز داده‌ها با استفاده از آزمون کای اسکوئر انجام شد.

نتایج: اساتید در پاسخ به بیست سؤال مربوط به ویژگی استاد خوب به ترتیب: تسلط استاد در درس مورد تدریس، صداقت در گفتار و رفتار، ارائه مطالب جدید، داشتن برنامه‌ریزی منظم جهت ارائه دروس؛ و دانشجویان: تسلط استاد در درس مورد تدریس، صداقت در رفتار و گفتار، ارائه جذاب مطالب درسی و داشتن برنامه‌ریزی منظم جهت ارائه دروس را خیلی مهم دانستند.

نتیجه‌گیری: تسلط استاد در درس مورد تدریس از مهم‌ترین ویژگی استاد می‌باشد که باید به آن توجه ویژه نمود. ویژگی بعد داشتن صداقت در گفتار و رفتار می‌باشد. ارائه مطالب جدید و روزآمد، و داشتن طرح درس مشخص قبل از شروع کلاس نیز می‌تواند موجب تسهیل فرآیند آموزش شود.

واژه‌های کلیدی: استاد خوب، دانشجو، ویژگی، دیدگاه

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ بهار ۱۳۹۰؛ ۱۱(۱): ۴۸ تا ۵۷

مقدمه

دانشگاه یکی از مهم‌ترین و سازنده‌ترین نهادهای اجتماعی است که باید به اعتلای خلاقیت‌ها در هر جامعه کمک کند. توسعه پژوهش‌های جدید و دریافت دانش‌های روز دنیا و کاربرد آن در مسائل مختلف از طریق دانشگاه‌ها صورت می‌گیرد. از جمله ارکان اساسی دانشگاه‌ها در مرتبه اول اساتید و سپس دانشجویان می‌باشند. دانشجویان قشر آگاه هر جامعه را تشکیل می‌دهند و از خصوصیات مهم دانشگاه این است که هدف‌ها، برنامه‌ها و روش‌های آن با نیازها و ویژگی‌های روانی و اجتماعی دانشجویان هماهنگ و سازگار باشد. مدرسان، در تمام سطوح، عمده‌ترین نقش را در هماهنگ

* **نویسنده مسؤول:** رقیه گشمرد: کارشناس ارشد پرستاری، مربی آموزشی، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری مامایی،دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران.
r.gashmard@bpums.ac.ir
دکتر نیلوفر معتمد (استادیار)، دکترای پزشکی اجتماعی، گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران.
(moaetamedn@bpums.ac.ir)؛ حکیمه واحدپرست (مربی)، کارشناسی ارشد پرستاری، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری مامایی،دانشگاه علوم پزشکی
h.vahedparast@bpums.ac.ir
این مقاله در تاریخ ۸۸/۶/۷ به دفتر مجله رسیده، در تاریخ ۸۸/۹/۳۰ اصلاح شده و در تاریخ ۸۸/۱۲/۲۰ پذیرش گردیده است.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-15]

نمودن نیازهای روزافزون جامعه با تحولاتی که بر اثر پیشرفت علم و تکنولوژی رخ می‌دهد بر عهده دارند و چون هدف آموزش عالی تربیت نیروی انسانی متخصص و ماهر می‌باشد لازم است اعضای هیأت‌علمی دارای بار علمی بالا و وجدان مسؤولیت‌پذیر باشند (۱).

استاد می‌تواند دانشجویان را به سوی اهداف عالی سوق دهد و یا از دستیابی به آنها محروم نماید. لذا اساسی‌ترین عامل تعلیم و تربیت، استاد است و بنابراین بررسی کیفیت کار مدرسین دانشگاه‌ها از جمله مهم‌ترین مسائلی است که ضمن فراهم آوردن باز خورد مناسب برای تجزیه و تحلیل مسائل آموزشی، تأثیر گذار می‌باشد(۲).

لازمه رسیدن به اهداف تعلیم و تربیت، داشتن اساتیدی با ویژگی‌های شایسته است. در این راستا مراکز آموزش عالی برای تعیین شایستگی اساتید خود ملاک‌هایی را تعیین می‌کنند تا عملکرد آنها را مورد مطالعه قرار دهند و از این طریق استادان نمونه خود را مشخص و با استفاده از این اساتید سعی نمایند کیفیت آموزشی را ارتقا بخشند(۳).

استاد نه تنها متخصص مسائل آموزشی بلکه الگو و راهنمای فراگیران، و مشاور و مشکل گشای دانش پژوهان می‌باشد و این همه کارکرد با عنایت به نقش و جایگاه ممتازی است که او در تعلیم و تربیت دارد(۱).

آگاهی از نظر دانشجویان و ملاکها و معیارهایی که آنها به عنوان ملاک یک استاد مطلوب نام می‌برند، می‌تواند در جهت بهبود آموزش‌ها و توسعه و پربار نمودن کلاسها بسیار مؤثر باشد زیرا دانشجویان اصلی‌ترین گیرنده آموزش هستند و تمام نظام آموزشی به منظور کمک به این قشر در حال فعالیت می‌باشد(۲).

با عنایت به نقش مهم استاد و نیاز به تعامل استاد و دانشجو در امر آموزش، شناخت ویژگی‌های یک استاد مطلوب از دیدگاه آموزش‌گیرندگان و سعی در تحقق این ویژگی‌ها توسط اساتید محترم، کیفیت آموزش را ارتقا خواهد داد. اساتید و دانشجویان اگر با نظرات و دیدگاه‌های هم آشنا باشند روند آموزش و پژوهش سیر تکاملی خود را به نحو بهتر و موثرتری خواهد پیمود و لذا دانشجویان با عشق و علاقه بیشتر در جهت تعالی گام خواهند برداشت.

پژوهشی توسط مهشید منصوری در سال ۱۳۷۲ انجام شد و ویژگی‌های یک استاد خوب دانشگاهی از چهار جنبه دانش پژوهی، روش تدریس، توانایی ایجاد ارتباط و شخصیت فردی از دید تعدادی از دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته کتابداری دانشگاه‌های دولتی تهران مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که دانشجویان مقطع کارشناسی اولویت را به روش تدریس و دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد اولویت را به دانش پژوهی اساتید داده‌اند(٤).

پژوهش دیگری توسط سعید حاجی آقا جانی در سال ۱۳۷٦ معیارهای یک استاد خوب دانشگاهی در چهار حیطه شخصیت فردی، دانش پژوهی، روش تدریس و توانایی در ایجاد ارتباط و مشاوره را ازدید ٤٦ نفر ازاساتید مورد بررسی قرار داد. یافته‌ها نشان داد که اساتید از میان چهار حیطه، اولویت را به حیطه شخصیت فردی سپس دانش پژوهی و توانایی در ایجاد ارتباط و مشاوره داده‌اند. همچنین اکثریت اساتید، گزینه شیوایی بیان، تسلط استاد در درس مورد تدریس، نحوه سازمان‌دهی و تنظیم دروس و آمادگی برای کمک به رفع مشکل دانشجو را به ترتیب مهم‌ترین ویژگی دانسته‌اند و ویژگی تسلط استاد در درس مورد تدریس را مهم‌ترین معیار یک استاد خوب ذکرنمودند(٥).

در پژوهش دیگری در سال ۱۳۷۹ توسط سید سعید مظلومی و همکاران، ویژگی‌های یک استاد خوب از نظر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد مورد بررسی قرار گرفت. در این مطالعه ۱٦۳ دانشجو به طور تصادفی انتخاب شدند و ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه باز بود. بر طبق نتایج این بررسی مهم‌ترین خصوصیات یک استاد خوب عبارت بودند از: احترام به دانشجو، داشتن تسلط به موضوع تدریس، داشتن طرح درس، داشتن اعتقادات مذهبی و رعایت عدالت(٦).

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-15]

اعظم مرندی در سال ۱۳۸۰ در دانشگاه علوم پزشکی زاهدان در پژوهشی ٤ حیطه شخصیت فردی، دانش پژوهی، روش تدریس و توانایی در برقراری ارتباط و مشاوره را مورد بررسی قرار داد. نمونه تحقیق شامل ۸۸ استاد و ۲٤٦ دانشجو بود. اساتید از میان ٤ حیطه، اولویت اول را به جنبه روش تدریس و اولویت‌های بعدی را به ترتیب به توانایی در ایجاد ارتباط و مشاوره، دانش‌پژوهی و شخصیت فردی دادند(۷).

در یک تحقیق توصیفی دیگر دیدگاه‌های دانشجویان پرستاری دانشگاهی در ایالات متحده در مورد ویژگی‌های یک مربی پرستاری بررسی شد. در این تحقیق آنها روش تدریس، شخصیت فردی و استفاده از وسایل کمک آموزشی را از خصوصیت اصلی اساتید خوب شمردند. طبق پاسخ‌های این دانشجویان، شخصیت فردی استاد از تمام عوامل مهمتر بوده است(۸).

نتایج تحقیق رامسبوتوم و همکاران (۱۹۹٤) شش عامل را مهم‌ترین عوامل برای یک معلم مؤثر شمرده است که شامل دانش عمومی، صلاحیت حرفه‌ای، ارتباطات بین فردی، مهارت‌های تدریس، خصوصیات فردی، و در دسترس دانشجویان بودن می‌باشد(۹).

در سال‌های اخیر تمرکز اکثر مطالعات، بر روی خصوصیات آموزشی مربی بوده است. این مطالعات از عواملی همچون روش تدریس، شخصیت فردی، ارتباط بین فردی، ارزشیابی و صلاحیت حرفه‌ای نام برده‌اند. بورکفیلد به سه عامل مؤثر برای استاد کارآمد اشاره کرده که شامل توانمندی حرفه‌ای، توانایی ارتباط با دانشجویان و عوامل شخصیتی استاد بوده است(۱۰).

پژوهشی توسط اوشی و پارسونس در سال ۱۹۷۹ در مدرسه دو ساله پرستاری انجام شد که در این پژوهش نظرات مربیان پرستاری درباره رفتارهای مفید و غیرمفید مربی بالینی مورد بررسی قرار گرفت. نتیجه پژوهش نشان داد که مربیان برای الگو و سرمشق بودن بیشترین اهمیت را قائل بوده و از خصوصیات مهم دیگر در دسترس بودن آنها برای دانشجویان می‌باشد و از جمله رفتارهای غیر مفید مربی، انتظارات بیش از حد از دانشجو، دادن تکالیف زیاد به او و تقدم خواسته‌های خود نسبت به احتیاجات دانشجو را ذکر نمودند(۱۱).

دیکسون و همکارش در سال ۱۹۷٦ طی پژوهشی در یک مؤسسه پرستاری، نظرات اساتید پرستاری را در مورد آموزش مفید در کلاس درس مورد بررسی قرار دادند. نتیجه پژوهش نشان داد که شش مشخصه از نظر اساتید بیشترین اهمیت را در آموزش نظری پرستاری دارا می‌باشند: سازماندهی و برنامه‌ریزی، جلب رضایت دانشجویان، سطح اطلاعات اساتید در موضوع درسی، برقراری نظم و ترتیب در هنگام ارائه موضوع درسی، دارا بودن قدرت پذیرش مسؤولیت، و رعایت عدل و انصاف در ارزیابی دانشجویان(۱۲).

براون در سال ۱۹۸۱ در بررسی که در یک مدرسه پرستاری انجام داد از مدرسان و دانشجویان پرستاری خواست تا نظرات خود را درباره مهم‌ترین خصوصیات یک استاد خوب ذکر کنند. نتیجه پژوهش نشان داد که دانشجویان ارتباط مناسب با دانشجو را مهم‌ترین ویژگی و مهم‌تر از صلاحیت‌های تخصصی او می‌دانند در حالی که مدرسان برای تجارب علمی و نقش تخصصی مدرس اهمیت بیشتری قائل شدند(۱۳).

با توجه به ضرورت اطلاع برنامه‌ریزان نظام آموزشی از دیدگاه دانشجویان و اساتید در مورد ویژگی‌های استاد خوب، و اینکه احتمالا ویژگی‌های ترجیحی اساتید و دانشجویان در شرایط فرهنگی مختلف متفاوت است، پژوهش حاضر به منظور مقایسه دیدگاه‌های اساتید و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بوشهر در رابطه با ویژگی‌های یک استاد خوب انجام گردید.

روش‌ها

مطالعه حاضر یک تحقیق توصیفی تحلیلی مقطعی است که در نیمسال دوم سال تحصیلی ۸۸-۸۷ انجام شد.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-15]

جامعه مورد مطالعه کلیه دانشجویان و اعضای هیأت‌علمی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر بود که در نیمسال دوم ۸۸-۸۷ به طور تمام وقت مشغول به تحصیل یا تدریس بودند.

نمونه از طریق سرشماری کلیه اساتید و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بوشهر در نظر گرفته شد که شامل ۱۰۰ نفر استاد و ۱۲۰۰ نفر دانشجومی‌شد. معیار ورود اساتید، تمام وقت بودن آنها بود. دانشجویان کلیه رشته‌های دانشگاه از ترم اول تا آخر در این تحقیق وارد شدند.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات شامل پرسشنامه‌ای بود که قبلا توسط مرندی(۷) و حاجی آقا جانی(۵) استفاده شده و پایایی و روایی آن تأیید شده بود، و در دانشگاه بوشهر نیز مجدداً جهت سنجش روایی پرسشنامه در اختیار افراد صاحب‌نظر دانشگاه قرار گرفت و تأیید شد. جهت بررسی پایایی پرسشنامه از روش آزمون-آزمون مجدد استفاده گردید که پرسشنامه در اختیار ۱۵ نفر از اساتید و دانشجویان قرار گرفت و تکمیل شد. مرحله دوم تکمیل پرسشنامه دو هفته بعد انجام شد. ضریب همبستگی در مورد اساتید (r=۰/۷۸) و دانشجویان(r=۰/۸۲) به دست آمد.

این پرسشنامه شامل دو قسمت بود: الف- اطلاعات دموگرافیک استاد، ب- ملاک‌های ارزشیابی یک استاد خوب دانشگاهی (۲۰ سؤال بسته پاسخ)؛ که با معیار پنج درجه‌ای لیکرت (خیلی مهم، مهم، نسبتاً مهم، کم اهمیت و بی اهمیت) ارزیابی می‌شد. در قسمت آخر نیز یک سؤال بسته پاسخ با عنوان «به نظر شما کدامیک از ٤ حیطه نامبرده اهمیت بیشتری دارد؟» ۱- دانش پژوهی ۲- روش تدریس ۳- توانایی در ارتباط و مشاوره و٤- شخصیت فردی قرار داشت.

شیوه نمره‌دهی پرسشنامه: در هر کدام از ٤ حیطه، به هر یک از ویژگی‌های استاد می‌توانست نمره‌ای بین حداکثر ۵ تا حداقل یک تعلق گیرد. در این پرسشنامه بالاترین و پایین‌ترین نمره در هر حیطه مد نظر نیست بلکه این ویژگی‌های استاد است که مهم می‌باشد. یعنی در آخر جهت یافتن نتیجه فقط کافی است خصوصیاتی که بالاترین نمره را به خود اختصاص داده‌اند با هم مقایسه شوند همچنین با توجه به اینکه آن ویژگی خاص در کدام حیطه قرار گرفته می‌توان حیطه‌ها را نیز با هم مقایسه نمود.

نحوه توزیع و پیگیری جمع‌آوری پرسشنامه‌ها: در مورد اساتید، پرسشنامه‌ها در دفتر کار یا بیمارستان آموزشی در اختیار ایشان قرار می‌گرفت و پس از تکمیل شدن، خود پرسشگر مراجعه نموده و آنها را جمع‌آوری می‌نمود. در مورد دانشجویان، قبل از ورود اساتید به کلاس یکسری از پرسشنامه‌ها در کلاس‌های درس توزیع شدند و پرسشگر در همانجا حضور داشت و پرسشنامه‌ها را جمع‌آوری نمود. دانشجویان بالینی نیز با حضور پژوهشگر در بیمارستان پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند.

تجزیه وتحلیل اطلاعات: با استفاده از نرم افزار SPSS-13، توزیع فراوانی برخی مشخصات دموگرافیک و آزمون کای اسکوئر جهت تعیین رابطه برخی مشخصات دموگرافیک با نوع مدرک تحصیلی یا سابقه تدریس، استفاده شد.

برای مراعات ملاحظات اخلاقی، شرکت در مطالعه اختیاری بوده، پرسشنامه‌ها بدون نام و اطلاعات به طور کلی تجزیه و تحلیل شدند.

نتایج

تعداد ۷۸ نفر از اساتید(۷۸ درصد) و ۱۰۰۰ نفر از دانشجویان (۸۳/۳ درصد) پرسشنامه‌ها را تکمیل نموده و بازگرداندند.

بیشترین درصد اساتید مرد (٦٤/١ درصد، ٥٠ نفر) و بیشترین درصد دانشجویان زن (٦٧/٩ درصد، ٦٧٩ نفر) بودند. میانگین سن اساتید ۷/۸۳±۴۰/۹۱ سال بود. حداقل سن ۳۰ و حداکثر ٦٠ سال می‌باشد. حداقل سن دانشجویان ۱۷ و حداکثر ٤٠ سال و میانگین سن دانشجویان ۱/۹۳±۲۰/٦۹ سال بود.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-15]

چهل و پنج نفر(۵۷/۷ درصد) از اساتید دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد بوده و ۵۵۹ نفر(۵۵/۹ درصد) از دانشجویان نیز در مقطع کارشناسی تحصیل می‌کردند. در پژوهش حاضر تعداد دانشجویان پزشکی شرکت کننده ۲۳۸ نفر(۲۳/۸ درصد) و دانشجویان پرستاری و مامایی ۲۳۰ نفر (۲۳ درصد) بودند. علت تعداد بیشتر دانشجویان پزشکی به دلیل تعداد سنواتی است که در دانشگاه حضور دارند و در مرحله بعد دانشجویان پرستاری مامایی که در دو مقطع پیوسته و ناپیوسته دانشجو دارند.

بیشترین اساتید مربوط به دانشکده پزشکی ۲۷ نفر (۳٤/٦ درصد) و در مرحله بعد دانشکده پرستاری و مامایی ۲۱ نفر (۲٦/۹ درصد) بودند.

میانگین و انحراف معیار نمرات اختصاص داده شده توسط دانشجویان واساتید به هر یک از ویژگی‌های استاد خوب در جدول ۱ آمده است.

چهار مشخصه مهم به ترتیب اولویت از نظر اساتید به قرار زیر بوده است: ۱- تسلط استاد در درس مورد تدریس، ۲- ارائه مطالب جدید و روزآمد و صداقت در رفتار و گفتار (این دو آیتم میانگین نمره مساوی کسب کردند)، ۳- داشتن برنامه‌ریزی منظم جهت ارائه دروس، و ٤- استفاده بهینه از وقت کلاس.

چهار مشخصه مهم به ترتیب اولویت از نظر دانشجویان به قرار زیر بوده است: ۱- تسلط استاد در درس مورد تدریس، ۲- صداقت در رفتار و گفتار، ۳- ارائه جذاب مطالب درسی، و ٤- داشتن برنامه‌ریزی منظم جهت ارائه دروس.

داده‌های جدول ۱ نشان می‌دهد که از نظراساتید، تسلط استاد در درس مورد تدریس (میانگین نمره ٤/۹) و از نظر دانشجویان نیز همین خصیصه، مهم‌ترین ویژگی استاد دانسته شده است و کمترین اهمیت از نظر اساتید مربوط به ویژگی شوخ طبعی استاد (میانگین نمره ۳/۳۵) و از نظر دانشجویان مربوط به قاطعیت و سخت‌گیری استاد (میانگین نمره ۳/۸۷) می‌باشد.

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار نمره اساتید و دانشجویان به تفکیک سوالات و ٤ حیطه مورد بررسی

حیطه	ویژگی	میانگین و انحراف معیار نمره اختصاص یافته توسط استادان	میانگین و انحراف معیار نمره اختصاص یافته توسط دانشجویان
دانش پژوهی	۱- تسلط استاد در درس مورد تدریس	٤/۹±۰/۱۱	٤/۸±۰/٤٥
	۲- علاقمندی به پژوهش	٤/۲±۰/۸۳	٤/۲±۰۲/۸۱
	۳- ارائه مطالب جدید و روز آمد	٤/۷±۰/٤۱	٤/٤± ۰/۷۱
	٤- سابقه تدریس	۳/۷±۰/۸۷	٤/۱± ۰/۹۹
میانگین حیطه		٤/٤±۰/٥٥	٤/٤۱± ۰/۷٤
روش تدریس	٥- داشتن برنامه‌ریزی منظم جهت ارائه درس مورد نظر	٤/۷±۰/٥۲	٤/٥±۰/٦۳
	٦-استفاده مناسب از وسایل کمک آموزشی	٤/۳±۰/۷۲	٤/۱±۰/۷٥
	۷- ایجاد زمینه خلاقیت فکری در دانشجویان	٤/٥±۰/٥٥	٤/۳±۰/۷۱
	۸- ارائه جذاب مطالب درسی	٤/٥±۰/٥۷	٤/٥±۰/٦٥
میانگین حیطه		٤/٥±۰/٥۹	٤/۳±۰/٦۹

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-15]

توانایی ارتباط و	۹- ایجاد زمینه مشارکت دانشجویان در بحث‌های کلاس	٤/٥±٠/٦١	٤/٢±٠/٧٢
مشاوره	۱۰- آمادگی برای کمک به رفع اشکال درسی دانشجو	٤/٣±٠/٧٢	٤/٤±٠/٧٠
	۱۱- در دسترس بودن در غیر ساعات کلاسی	٣/٨±٠/٧٩	٤/٠±٠/٨٤
	۱۲- انجام مشاوره در زمینه‌های غیر درسی	٣/٤±٠/٨٩	٣/٨ ±١/٠٥
میانگین حیطه		٤/٠±٠/٧٥	٤/١± ٠/٨٣
شخصیت فردی	۱۳- آراستگی ظاهر استاد	٤/٢±٠/٧٧	٤/١±١/٠٠
	۱٤- انتقاد پذیری استاد	٤/٤±٠/٦٩	٤/٤ ±١/٠٢
	۱٥- انعطاف‌پذیری استاد	٤/٣±٠/٧٦	٤/٤ ±٠/٧٠
	۱٦- شوخ طبعی استاد	٣/٣±١/٠٣	٤/١±٠/٨٨
	۱۷- قاطعیت و سخت‌گیری استاد	٣/٩±٠/٨٢	٣/٨±١/٠٢
	۱۸- حضور به موقع استاد در سر کلاس	٤/٦±٠/٥١	٤/٣±٠/٨٠
	۱۹- استفاده بهینه از وقت کلاس	٤/٦±٠/٤٩	٤/٤±٠/٧٥
	۲۰-صداقت در رفتار و گفتار	٤/٧±٠/٥٢	٤/٦±٠/٧٠
میانگین حیطه		٤/٢±٠/٨٦	٤/٢±٠/٧٠

جدول ۲: مقایسه فراوانی نظرات اساتید و دانشجویان در مورد مهم‌ترین حیطه از بین ٤ حیطه

حیطه	استاد	دانشجو	نتایج آزمون آماری
	تعداد(٪)	تعداد(٪)	
دانش‌پژوهی	(%٣٥/٩)	(٪١٩/٣)١٩٣	x^2=١٦/٦٨٧
روش تدریس	(%٣٥/٩)٨	(٪٣٧/٤)٣٧٤	p=٠/٠٠١
توانایی ارتباط و مشاوره	(٪٢١/٨)١٧	(٪٢٣/٦)٢٣٦	
شخصیت فردی	(٪٦/٤)٥	(٪١٩/٧)٩٧	

جدول ۲ نشان می‌دهد که تفاوت معناداری بین نظر اساتید و دانشجویان در انتخاب اهمیت و اولویت چهار حیطه وجود داشته است که از نظر اساتید مهم‌ترین اولویت دانش‌پژوهی و روش تدریس بوده ولی از نظر دانشجویان در مرحله اول روش تدریس استاد و سپس توانایی ارتباط و مشاوره می‌باشد.

تفاوت معناداری از نظر سنی در اساتید در رابطه با انتخاب اولویت چهار حیطه پژوهش وجود نداشت. در دانشجویان نیز تفاوت معناداری از نظر سنی در رابطه با انتخاب اولویت چهار حیطه پژوهش وجود نداشت.

همچنین رابطه معناداری بین جنس و انتخاب چهار حیطه پژوهش در دو گروه وجود نداشت.(در هر دو گروه $p>٠/٠٥$ بود).

رابطه معناداری بین نوع مدرک تحصیلی اساتید و انتخاب چهار حیطه پژوهش وجود داشت ($P<٠/٠٥$)، به طوری که اساتید دارای مدرک کارشناسی ارشد اولویت را به شخصیت فردی استاد و اساتید دارای مدرک دکترای تخصصی اولویت را به دانش پژوهی استاد داده بودند x^2=١٢/٥٠٤.

رابطه معناداری بین سابقه تدریس و انتخاب چهار حیطه پژوهش در اساتید دیده نشد.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-15]

بحث

در این پژوهش نظرات اساتید و دانشجویان در ارتباط با ویژگی‌های یک استاد خوب دانشگاهی مورد بررسی قرار گرفته است.

از نظر ویژگی‌های شخصیت فردی هر دو گروه اساتید و دانشجویان بالاترین امتیاز را به ویژگی صداقت در رفتار و گفتار داده و اساتید کمترین امتیاز را به خصوصیت شوخ طبعی و دانشجویان به قاطعیت و سختگیری داده‌اند. در مطالعه مرندی در زاهدان نیز هر دو گروه بالاترین امتیاز را به ویژگی صداقت در رفتار و گفتار داده و اساتید کمترین امتیاز را به خصوصیت شوخ طبعی و دانشجویان به قاطعیت و سختگیری استاد داده بودند لذا مطالعه اخیر با مطالعه مرندی همخوانی دارد(۷).

بر اساس نظر دانشجویان در این مطالعه چنین به نظر می‌رسد اگر اساتید در تدریس خود کمی شوخ طبعی داشته باشند، دانشجویان احساس رضایت بیشتری کرده و این احساس رضایت احتمالا موجب افزایش کیفیت یادگیری در فراگیران خواهد شد(۱۱).

نظر دو گروه مورد پژوهش در مورد حیطه توانایی استاد در ارتباط و مشاوره نشان می‌دهد که از نظر دانشجویان آمادگی برای کمک به رفع اشکال درسی و از نظر اساتید ایجاد زمینه مشارکت دانشجویان در بحث‌های کلاس مهم بوده‌اند که باز هم مطالعه اخیر با نتایج تحقیق مرندی در زاهدان همخوانی دارد.

چیزی که در این حیطه از نظر اساتید اهمیت کمتری داشته در دسترس بودن در ساعات غیر درسی است که با مطالعه مرندی همخوانی ندارد. در تحقیق ایشان اساتید کمترین امتیاز را به انجام مشاوره در زمینه غیردرسی داده و از نظر دانشجویان نیز همین مورد دارای اهمیت چندانی نبوده است. در تحقیق حاضر نیز دانشجویان کمترین امتیاز را به انجام مشاوره در زمینه غیردرسی دادند که با مطالعه مرندی همخوانی دارد(۷). اساتید برای ویژگی ایجاد زمینه مشارکت دانشجو در بحث کلاس، اولویت بیشتری نسبت به دانشجویان قائل می‌شوند. زیرا اساتید تجربه علمی بیشتری داشته و از اطلاع بالاتری در زمینه روش تدریس و ارتباط برخوردار می‌باشند و در بررسی متون ذکر شد که یکی از ویژگی‌هایی که در ارتقای کیفیت یادگیری در دانشجویان مؤثر می‌باشد دانشجو محوری است که تأکید زیادی در حال حاضر بر آن می‌شود.

در مورد حیطه روش تدریس، اساتید داشتن برنامه‌ریزی منظم جهت ارائه درس مورد نظر، ولی دانشجویان ارائه جذاب مطالب درسی را مهم دانسته‌اند که با مطالعه مرندی همخوانی دارد. در این حیطه اساتید و دانشجویان هر دو کمترین امتیاز را به استفاده مناسب از وسایل کمک آموزشی دادند. در تحقیق منصوری اساتید مقطع کارشناسی اولویت را به روش تدریس و اساتید مقطع کارشناسی ارشد اولویت را به دانش پژوهی استاد دادند که با تحقیق حاضر همخوانی ندارد(٤و٧).

در مورد ویژگی دانش پژوهی، اساتید و دانشجویان هر دو گروه تسلط استاد در درس مورد تدریس را مهم‌ترین ویژگی استاد دانسته‌اند. در این میان کمترین امتیاز از نظر اساتید به سابقه تدریس و از نظر دانشجویان علاقمندی به پژوهش اختصاص یافته که مؤید این مطلب است که کیفیت آموزش و تسلط بر درس مورد تدریس و نحوه تدریس آن مهم است نه طول مدت و سابقه تدریس. برای ویژگی علاقمندی به پژوهش، اساتید اهمیت زیادتری نسبت به دانشجویان قائل شده‌اند که خود بیانگر این مطلب است که ارزش پژوهش برای دانشجویان به خوبی آشکار نشده است. این موضوع می‌تواند ناشی از مشکلات سیستم آموزشی باشد که توجه بیشتر دست‌اندرکاران امر را می‌طلبد. این بخش از نتایج مطالعه حاضر با مطالعه حاجی آقاجانی همخوانی دارد (٥و١٤).

نتیجه پژوهش براون و کامیا نشان داد که مدرسان برای تجارب علمی و نقش تخصصی مدرس اهمیت زیادی قائل شده‌اند که با تحقیق اخیر همخوانی دارد(١٣و١٦).

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-15]

مقایسه نظرات دو گروه مورد پژوهش یعنی اساتید و دانشجویان بیانگر آن است که اساتید و دانشجویان نظر واحدی در ارتباط با اولویت اول از بین چهار جنبه ویژگی‌های استاد خوب دانشگاهی دارند که آن، جنبه دانش پژوهی می‌باشد. اولویت بعدی دو گروه مورد پژوهش شخصیت فردی می‌باشد. ولی در مطالعه مرندی اولویت دوم از نظر اساتید توانایی ارتباط و مشاوره بود(۷). در مطالعه اخیر اساتید و دانشجویان برای جنبه دانش پژوهی اهمیت زیادی قایل شده ولی در تحقیق مرندی دانشجویان برای جنبه شخصیت فردی اهمیت بیشتری نسبت به اساتید قایل بوده‌اند.

ارتباط معناداری بین سابقه تدریس و انتخاب ٤ حیطه پژوهش در اساتید وجود نداشت که با مطالعه گری و کلایتون همخوانی دارد(۱۵و۱۷).

با استفاده از نتایج این مطالعه می‌توان در پیشبرد اهداف آموزشی اقدام نمود به طوری که کیفیت آموزش را افزایش داده، ارتباط استاد و دانشجو تقویت شده و به افزایش انگیزش در استاد و دانشجو منجر شود. همچنین روش‌های تدریس بهبود یافته و تمایل وعلاقمندی به سوی تحقیق و پژوهش و روز آمد کردن اطلاعات و مهارتها در اساتید محترم افزایش یابد.

با توجه به نتایج تحقیق حاضر، چنانچه اساتید با مشکلات دانشجویان خود آشنایی داشته باشند تا بتوانند با مشارکت در حل مشکلات آنها قدمی مثبت بردارند از نظر دانشجویان خود محبوب‌تر خواهند بود که این خود باعث افزایش ارتباط شده که نهایتاً باعث افزایش کیفیت آموزش خواهد شد. با عنایت به اولویت دادن دو گروه پژوهش به ویژگی تسلط استاد در درس مورد تدریس پیشنهاد می‌گردد در انتخاب اساتید و واگذاری دروس به آنها از طرف مسؤولین آموزش دقت لازم به عمل آید. همچنین با توجه به هم راستا بودن نظر دانشجویان و اساتید در مورد ویژگی صداقت در رفتار و گفتار چنین بر می‌آید که هر دو گروه این موضوع را بسیار مهم دانسته و بر روی آن تأکید دارند. لذا اساتید باید اسوه حسنه‌ای برای دانشجویان خود باشند تا بتوانند با ایجاد اعتماد متقابل در ارتقای کیفیت آموزش تلاش کنند. ویژگی دیگری که هم دانشجویان و هم اساتید به آن اشاره نموده‌اند سازمان‌دهی دروس قبل از شروع کلاس و استفاده از طرح درس و برنامه‌ریزی منظم برای شروع کلاس می‌باشد که اساتید محترم به این موضوع مهم نیز باید توجه ویژه نمایند.

نتیجه‌گیری

در تحقیق حاضر اساتید به ترتیب: تسلط استاد در درس مورد تدریس، صداقت در گفتار و رفتار، ارائه مطالب جدید، داشتن برنامه‌ریزی منظم جهت ارائه دروس و دانشجویان: تسلط استاد در درس مورد تدریس، صداقت در رفتار و گفتار، ارائه جذاب مطالب درسی و داشتن برنامه‌ریزی منظم جهت ارائه دروس را خیلی مهم دانستند.

لذا پیشنهاد می‌شود برنامه مناسبی برای روزآمد نگاه‌داشتن اساتید از نظر موضوع مورد تدریس و شیوه‌های تدریس در دانشگاهها در نظر گرفته شود. همچنین نیاز است اساتید و دانشجویان هر چه بیشتر به هم نزدیک شده تا با آرامش بیشتری به حل مسائل و مشکلات خود در ارتباط با ارتقای کیفیت آموزش و پژوهش بیاندیشند.

قدردانی

تحقیق حاضر با شماره ثبت ۲۱۳۱ با حمایت مالی معاونت محترم پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر انجام شده که جا دارد در اینجا ازآن معاونت محترم که شرایط لازم جهت انجام این تحقیق را فراهم نموده و از اساتید مکرم، دانشجویان عزیز و سایر همکاران که ما را در انجام این تحقیق یاری نمودند کمال تشکر و قدردانی را بنمایم.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-15]

منابع

1. Seif AA .[Rvanshenasye parvareshi: Rvanshenasye yadgiri va amoozeshi]. 6th ed. Tehran: Agah 2007. [Persian]
2. Seif AA .[Andazegiri va arzeshyabye pishrafte tahsili]. Tehran: Agah 1985. [Persian]
3. Seif AA, Ganji H .[Andazegiri va sanjesh dar oloome tarbiati]. Tehran: Payame noor University 2009. [Persian]
4. Mansoori M. [Moghayeseye didgahhaye asatide reshteye ketabdari dar morede khosoosiate yek ostade khoob]. [dissertation**].** Tehran: Iran University of Medical Sciences 1993. [Persian]
5. Haji Agha Jani S. [Moghayese va barrasye nazarate asatid va daneshjooyan dar morede yek ostade khoobe daneshgahi]. Teb & Tazkye. 2001; (41): 47. [Persian]
6. Mazloomi S, Ehram Poosh MH, Kalantar M, Karimi H, Harrazi MA. [Barrasye khosoosiate yek ostade khoob az didgahe daneshjooyane daneshgahe oloom pezeshkye Sadooghye Yazd]. Iranian Journal of Medical Education. 2002; (7): 108-9. [Persian]
7. Marandi A. [Didgahhaye asatid dar morede khosoosiate yek ostade khoob]. [dissertation**].** Zahedan: Zahedan University of Medical Sciences 2002. [Persian]
8. Irby DM. What clinical teachers in medicine need to know؟ Acad med. 199۴: 69(5): 333-42.
9. Ramsbottom-Lucier MT, Gillmore GM, Irby DM, Ramsey PG. Evaluation of clinical teaching by general internal medicine faculty in outpatient and inpatient settings. Acad med. 1994; 69(2): 152-4.
10. Brookfield SD. The skill full teacher: on Technique, trust, and Responsiveness in the classroom .2nd ed. San Francisco: josses-Bass 2006.
11. O'Shea HS, Parsons MK. Clinical instruction: effective/and ineffective teacher behaviors. Nurs outlook. 197۹. 27(6): 411-5.
12. Dixon JK, Koerner B. Faculty and student perceptions of effective classroom teaching in nursing. Nurs Res. 1976; 25(4): 300-5.
13. Brown ST. Faculty and student perceptions of effective clinical teachers. J Nurs educ. 1981; 20(9): 4-15.
14. Young DJ. Teacher Morale in Western Australia: A Multilevel Model, Learning Environments Research. 1999; 3(2): 159-177.
15. Gary MA, Smith LN. The qualities of an effective mentor from the student nurse's perspective: findings from a longitudinal qualitative study. J Adv Nurs. 2000; 32(6): 1542-9.
16. miah S. New skills required of nurse tutors in the UK: a study within two Project 2000 pilot schemes for pre-registration nursing courses. Nurse Educ Today. 1998;18(2):93-100
17. Clayton BL, Lypek DJ, Connelly LM. Faculty perceptions of characteristics needed for clinical success at military nurse anesthesia programs. AANA J. 2000; 68(6): 515-23.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-15]

Faculty Members' and Students' Veiwpoints on Characteristics of a Good University Teacher in Boushehr University of Medical Sciences

Roghieh Gashmard[1] ,Niloufar Moaetamed[2], Hakimeh Vahedparast[3]

Absatract

Introduction: *University teachers make the pillars of an educational system. They help raise competent human resource for community. This study aimed at assessing faculty members' & students' viewpoints on characteristics of a good university teacher in Boushehr University of Medical Sciences,and comparing the two.*

Methods: *This was a cross-sectional descriptive research. Samples were 78 university teachers & 1000 students using census. Data were collected through a questionnaire and were analyzed using chi-square, through SPSS.*

Results: *The faculty members' responses to 20 questions on characteristics of a good university teacher showed the following as the most important characteristics:being knowledgeable in the subject matter, honesty, presenting up-to-date knowledge of their subject matter, and lesson planning. The students' responses prioritized the characteristics as: being knowledgeable in the subject area, honesty, attractive presentation of subject matters,and lesson planning.*

Conclusion: *Above all , a good university teacher needs to be knowledgeable .The second most important characteristics is honesty followed by up-to-date knowledge of the subject matter. Finally, teachers need to prepare lesson plans for their classes. This could facilitate learning.*

Key words: good university teacher- student - characteristic- viewpoint

Addresses

[1] (✉)Instuctor, Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Boushehr University of Medical Sciences, Boushehr, Iran. E-mail: r.gashmard@bpums.ac.ir

[2] Assistant Professor,Department of Community –Oriented Medicine,School of Medicine, Boushehr University of Medical Sciences, Boushehr,Iran. E-mail: mosaetamedn@bpums.ac.ir

[3] Instuctor,Department of Nursing,School of Nursing and Midwifery, Boushehr University of Medical Sciences, Boushehr ,Iran. E-mail: h.vahedparast@bpums.ac.ir

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-15]